

Zavod za prostorsko kulturo Trajekt

V Murglah 133, Ljubljana

in

Moderna galerija Ljubljana

Tomšičeva 14, Ljubljana

Sporočilo za medije, 18. marec 2010

Razstava

Doma - *arhitekta Marta in France Ivanšek*

Moderna galerija Ljubljana

25.marec - 16. maj 2010

Otvoritev: 25.marec ob 19.00. Razstavo bo otvoril prof. Janez Koželj, podžupan MOL.

Kustosinji: Martina Malešič, Anja Planišček

Umetniške intervencije: Vesna Bukovec, Vadim Fiškin, Dejan Habicht, Žiga Kariž, Tanja Lažetić, Tadej Pogačar, radioCona (Irena Pivka, Brane Zorman), Zora Stančič, Petra Varl

Oblikovanje: studiobotas

Produkcija: Trajekt - Zavod za prostorsko kulturo, Moderna galerija Ljubljana

Sofinanciranje: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Mestna občina Ljubljana - Oddelek za kulturo, Trajekt - Zavod za prostorsko kulturo

Informacije: www.trajekt.org, www.mg-lj.si,

Kontakti: razstava.ivansek@gmail.com, Anja Planišček (ap@trajekt.org), Martina Malešič (martina.malesic@gmail.com)

Razstava "Doma - arhitekta Marta in France Ivanšek" je po razstavi "Arhitekt Ilija Arnautović – *socializem v slovenski arhitekturi*" (Moderna galerija, 2006) druga retrospektivna razstava v sklopu predstavitev slovenske arhitekture povojnega obdobja, ki jih pripravlja Zavod za prostorsko kulturo Trajekt. Tokrat v sodelovanju z Moderno galerijo predstavljamo delo Marte in Franceta Ivanšek, arhitektov ljubljanskega naselja Murgle, ustanoviteljev trgovine z notranjo opremo Interier in vsestranskih borcev za izboljšanje slovenske bivanjske kulture.

Delo Ivanškov do sedaj še ni bilo podrobneje predstavljeno širši javnosti, čeprav je za slovensko arhitekturo in družbo v drugi polovici 20. stoletja izjemno pomembno. Vzrok je morda v splošnem zapostavljanju slovenske povojne stanovanjske arhitekture ter vsakdanjosti in anonimnosti *stanovanja* kot teme, ki sta ji arhitekta posvetila več kot štirideset let svoje poklicne poti. Ivanška sta spodbudila več ključnih premikov, ki so bili za naš prostor napredni in edinstveni. S stanovanji sta se ukvarjala celovito, od raziskovanja, urbanističnega in arhitekturnega urejanja naselij, oblikovanja notranje opreme do stanovanjske vzgoje. Cilj njunega dela je bil izboljšanje bivanjskega okolja vseh ljudi, ustvarjanje lepih in udobnih domov za vsakogar. Največje priznanje za svoje delo sta dobila leta 1986 z mednarodno nagrado sklada Ikea, tedaj eno najpomembnejših arhitekturnih priznanj.

Na švedsko po vzore. Ivanška sta po zaključku študija arhitekture v Ljubljani leta 1954 odšla na Švedsko in tam ostala pet let. Z delom v različnih arhitekturnih pisarnah sta si pridobila znanje, izkušnje in poznanstva. Prizadevanje Švedov za visoko bivanjsko kulturo je nanju napravilo velik vtis. Varčen odnos do prostora, zadržano oblikovanje in socialne ideje, značilne za Skandinavijo, so postali vodilni motivi njunega dela.

Stanovanjsko raziskovanje za višji bivanjski standard. Ivanška sta po vrnitvi v domovino leta 1959 po švedskih vzorih osnovala Oddelek za stanovanjsko raziskovanje na Urbanističnem inštitutu LRS, kjer sta izvedla prve raziskave. Nadaljevala sta v lastnem Studiu za stanovanje in opremo (kasneje Ambient). Njuno delo na tem področju je bilo pionirsko - prva v Sloveniji sta sistematično spremljala stanje in razvoj stanovanjske gradnje, raziskovala kakovost in uporabno vrednost stanovanj ter bivanjske navade in želje ljudi.

Enodružinska hiša ali blokovo naselje? Raziskave so pokazale, da si kljub prevladujoči gradnji blokov večina ljudi želi živeti v hiši z vrtom. Arhitektka sta se zato osredotočila na enodružinsko gradnjo v nizki in zgoščeni obliki, ki nudi njeno udobje ob manjši porabi zemlje. Z naseljem vrstnih pritličnih hiš Murgle v Ljubljani (1965-88) sta dokazala, da nizka gosta pozidava lahko konkurira blokom. Arhitektka sta dobila prvo potrditev pravilne odločitve s Plečnikovo nagrade leta 1973 in drugo z dejstvom, da so Murgle kmalu postale ena od najbolj priljubljenih sosesk.

Znati stanovati je tudi kultura. Ivanška sta iz raziskav ugotovila, da je slovenska stanovanjska kultura na nizki stopnji. Zato sta se lotila stanovanjske vzgoje – ozaveščanja in izobraževanja ljudi za boljše bivanjsko okolje. Poleg prirejanja različnih razstav, predavanj in izdajanja priročnikov sta leta 1965 v Ljubljani odprla razstavni in prodajni salon za sodobno stanovanjsko opremo Interier. Sledil mu je še Ambient v Mariboru, oba pa sta slovenski trg obogatila z večjo in boljšo izbiro notranje opreme.

Dobro stanovanje je pomembno tudi za stare ljudi. Ivanška sta bila prepričana, da je kvaliteten stanovanjski prostor ena izmed osnovnih potreb vsakega človeka, tudi starejšega. Prehod na oblikovanje boljšega bivanjskega okolja za stare ljudi je bil zato razumljiv korak v njuni poklicni poti. S predhodnimi raziskavami sta sprva oblikovala opremo, prilagojeno starejšim (Dom upokoencev Tabor v Ljubljani, 1965) in nato načrtovanja stanovanjskih objektov (Dom upokoencev na Poljanah, 1973-75 in na Koleziji, 1979-82 v Ljubljani).

Družbena obveza arhitekta je širša od projekta. Marta in France Ivanšek sta s svojim načinom dela trdno zagovarjala stališče, da arhitektura ni in ne sme biti le estetsko pogojeno oblikovanje prostora. Vključevati mora tudi raziskovalno delo, ki je sicer anonimno in neotipljivo, a pomembnejše in učinkovitejše od stvarnih objektov v prostoru, saj je njihova osnova.

Razstava Doma. Razstava o arhitektih Ivanšek temelji na treh glavnih pristopih njunega delovanja: stanovanjskemu raziskovanju, vzgoji in projektiranju. Vse tri povezuje prizadevanje za dvig bivanjske kulture slovenskega prebivalstva. Ustvarjalno žarišče Ivanškov je bil *dom*, v pomenu, ki presega ustaljene predstave o *stanovanju kot osnovni človekovi potrebi po zatočišču*. Zato tudi razstava s tremi delnimi prostorskimi rekonstrukcijami - murgelsko hišo, sobo v domu upokoencev na Poljanah in trgovino Interier prikliče podobo in občutje doma. Razstavo dopolnjuje originalno arhivsko gradivo - raziskave, načrti in publikacije. Nasprotje med sistematično urejenim arhivom in domačnostjo rekonstruiranih notranjščin odseva način dela in razmišljanja arhitektov, ki sta *domove* ustvarjala šele na podlagi sistematične analize in racionalnega pristopa k načrtovanju.

V razstavo so vključene tudi intervencije sodobnih umetnikov, ki *stanovanje* in *dom* ter delo Ivanškov problematizirajo na različne načine. *Stanovanje* in *dom* sta namreč temi, ki sta ključni za naša življenja. Danes, dvajset let po osamosvojitvi, se v Sloveniji še vedno soočamo s pomanjkanjem in slabo kakovostjo stanovanj. Stanovanje, *ena osnovnih človekovih pravic in potreb*, postaja zaradi pomanjkanja in visokih cen *privilegij*. Analize kažejo, da je naš stanovanjski standard na repu ostalih članic Evropske skupnosti - naša stanovanja so majhna po kvadraturi in številu sob. Zato je delo arhitektov Ivanšek aktualno tudi danes.

Spremljevalni program razstave:

14. april 2010 ob 18.00, Moderna galerija

Nizko - gosto. Za in proti.

Pogovor o enodružinski stanovanjski gradnji z arhitekti, investitorji, ekonomisti in sociologi.

21. april 2010 ob 18.00, Moderna galerija

Stanovanja za starejše ljudi

Pogovor o oblikovanju stanovanj za starejše z arhitekti, psihologi in gerontologi.

17.-24. april 2010

Sprehod v Murglah

Radijsko vodeni ogled sošeske Murgle preko frekvence radioCone.

Pogrnjena miza 2010

Mize v baru Moderne galerije bodo v času razstave tedensko urejali Mika Cimolini, Nena Gabrovec in Almira Sadar, Aleksander Lužnik in Ana Ocvirk, Gaja Mežnarič Osole in Saša Štucin, Prostorož, Studiobotas.

ŽIVLJENJEPIS MARTE IN FRANCETA IVANŠEK

- 1920** rojstvo Marte Ravnikar
 - 1922** rojstvo Franceta Ivanška
 - 1940** France Ivanšek se vpiše na Pravno fakulteto in Marta na Fakulteto za arhitekturo v Ljubljani.
 - 1945** France Ivanšek se zaposli na Ministrstvu za gradnje, kjer je bil najprej urednik strokovnih publikacij. Nato se vključi v projektivni biro ministrstva. Istega leta se vpiše na Oddelek za arhitekturo Univerze v Ljubljani.
 - 1951** France Ivanšek in Marta Ravnikar se poročita. Marta diplomira pri prof. Jožetu Plečniku.
 - 1954** France Ivanšek diplomira pri prof. Edvardu Ravnikarju. Zatem Ivanška odpotujeta na Švedsko in tam ostaneta do leta 1959.
 - 1959** po povratku v domovino se zaposlita na Oddelku za stanovanjsko raziskovanje Urbanističnega inštituta LRS.
 - 1963** ustanovita samostojni zavod Studio za stanovanje in opremo (SSO), ki se leta 1970 preimenuje v Ambient.
 - 1966** France Ivanšek prejme nagrado mesta Ljubljana za trgovino Interior.
 - 1973** France Ivanšek prejme Plečnikovo nagrado za naselje Murgle.
 - 1979** Ivanška se upokojita.
 - 1986** Stichting IKEA Foundation Ivanškoma podeli prvo nagrado za najvišje dosežke na področju arhitekture in oblikovanja.
 - 2007** umre France Ivanšek in leta 2009 še Marta.
-

POMEMBNEJŠI PROJEKTI

1961 Oblikovanje Kuhinje Svea

1961 Anketna raziskava 195 stanovanj v Savskem naselju v Ljubljani

1962 Organizacija razstave Pogrnjena miza

1964 Oblikovanje regalnega pohištva Studio Oslo

1965-75 Ustanovitev in vodenje trgovine Interier v Ljubljani, Ambient v Mariboru

1964 Organizacija razstave Sodobna oprema na Gospodarskem razstavišču

1965-88 Urbanistično-arhitekturna zasnova stanovanjskega naselja Murgle v Ljubljani

1965 Notranja oprema Doma upokojencev Tabor v Ljubljani

1970 Arhitekturna zasnova lastne počitniške hiše na Crvenem vrhu

1973 -1975 Arhitekturna zasnova Doma upokojencev Poljane v Ljubljani

1979 -1982 Arhitekturna zasnova Doma upokojencev Kolezija v Ljubljani